

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 803.

CHICAGO, ILL., 1. februarja (February 1st), 1923.

LETO—VOL. XVIII.

Upravištvo (Office) 2689 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Problemi organizacije.

Na jasnem smo glede na to, da je delavski razred zgodovinski pionir nove družbe, ki mora poraziti in nadomestiti kapitalizem. Ali da pride proletariat do cilja, mora tudi poznati pot in sredstva, bojišče in orožje, taktiko in strategijo.

Vprašanje ni: "Kaj hočemo?" ampak: "Kaj moramo?" Kajti čim vzamemo samo voljo v poštev, smo zopet v utopiji kakor pred Marxom. Volja velja le tedaj, če se vjema z nujnostjo. Kakor je bila napaka, da so utopisti konstruirali cilje v glavi in potem apelirali na ljudstvo, naj jih uresniči, tako je zgrešeno izmišljati pota brez obzira na realne razmere in potem pozivati mase, naj hodijo po njih. Napačno je sugerirati delavstvu metode, ki ne izhajajo iz razmer; take sugestije lahko zavajajo, odvajajo delavstvo od prave poti, zadržujejo njegovo zmago, in so torej lahko ravnotako, oziroma še bolj škodljive, kakor kapitalistične metode.

Prva naloga socializma je vedno, pravo spoznanje razmer. Le tedaj je mogoče spoznati tudi pota in sredstva za dosego cilja in med različnimi možnimi sredstvi izbrati tista, ki najbolj služijo namenu. Naša naloga ni, da presojamo, če je to ali ono sredstvo lepo, etično in kdove kakšno; presoditi je treba le, če je smotreno in potrebno. Kadar smo se prepričali, da je cilj dosegljiv, tedaj gre edino za to, kako ga dosežemo. To je prvo in glavno, to je absolutno; vse drugo je postransko in prvemu podrejeno.

Vsako sredstvo, ki je potrebno, se mora porabiti. Vsako sredstvo, ki more postati potrebno, mora priti v oblast delavskega razreda. Kdor dopoveduje delavstvu, da naj zavrže to ali ono sredstvo, dasi bo nemara za zmago in za ureditev zmage neizogibno, vara delavstvo in je njegov sovražnik — pa naj je vedoma, ali pa ponevedoma.

Kje more delavstvo voditi svoj boj?

Že komunistični manifest je dejal, da mora biti ta boj v prvi vrsti nacionalen, "četudi ne v zmislu buržvazije". Od šestdesetih let preteklega stoletja so se razni pojmi že diferencirali in bolje precizirali, tako da bi danes lahko rekli: Ta boj mora biti nacionalen, četudi ne nacionalističen. To se pravi: Delavstvo se mora predvsem boriti tam, kjer je, v svoji državi, v svoji deželi.

Delavska organizacija ima v sebi nagon, da postane internacionalna; to se pravi, ne le da se združujejo delavci v eni deželi brez obzira na jezik, ampak da iščejo zveze tudi preko državnih meja in snujejo organizacije, ki naj obsega ves svet.

Take organizacije obstojajo, dasi jih je več z enakimi cilji, toda niso enotne vsled nesoglasij, ki jih je povzročila deloma ruska revolucija, deloma različne

taktike delavskih strank med zadnje vojno. Nekatere strokovne organizacije imajo ponekod mednarodne stike. Politične stranke imajo vez v mednarodnih kongresih, katerih je bilo že precej in z njimi se šele spoznava vrednost medsebojne kooperacije. V ta namen obstoje mednarodna tajništva, oziramo biroji, potem katerih se vrši korespondenca med različnimi pridruženimi in nepridruženimi skupinami. Gotovo je, da sedanje zблиžanje niti od daleč ni zadostno in da mase vedo o teh zблиžanjih le to kar čitajo, predstavljati si ga pa ne morejo. Tesnejše združenje pride, ko si mase raznih narodov postanejo bližje, ko bomo drug drugega bolje spoznali. Ampak tudi mednarodni odnošaji, oziroma zблиžanje, ima svoje meje, ki se ne dajo kar tako porušiti.

Marsikaj bi se nam zdelo lepo, "če" bi se doseгло. Tako večkrat čujemo, kako krasno bi bilo, če bi se dala ustanoviti enotna, ves svet obsegajoča strokovna ali recimo industrialna organizacija, ena edina centrala s podružnicami in lokalnimi unijami po vsem svetu. Bilo bi tudi prav lepo, če bi se mogla odpraviti zima, potresi, vulkanski izbruh. Nič slabega ne bi bilo, če bi znali vsi ljudje po vsem svetu en jezik. Še mnogo lepih reči se lahko izmisli, posebno, če ima človek nekoliko fantazije in če pregleduje današnje kaotične razmere.

Toda zmerom je tu vprašanje, kaj se more. V Rusiji so čisto pošteno mislili, da je za ves svet mogoča ena sama delavska stranka s centralo v Moskvi. Za vse so predpisali eno taktiko, ne glede na razmere, ki so v vsaki deželi različne. Sedaj vidimo, da ni z dotično stranko nič, da so se iz njenih prejšnjih podružnic ustanovile samostojne stranke, ki uravnavajo svojo taktiko po razmerah dežel, v katerih delujejo. Napaka je bila storjena, ker se niso vprašali, kaj se more napraviti, ampak so enostavno rekli, to se mora zgoditi.

Ničesar ne bi bilo bolj želeli, kakor enotne industrialne organizacije vsaj za vsako posamezno deželo. Nekaj je želeli, čisto nekaj drugega pa je gledati resnici v obraz. Tista industrialna organizacija, ki ne dela sploh nobenih razlik med strokami in ki naj se razteza kot popolna enota preko vseh meja, je pa v sedanjih dejanskih razmerah kratkomalo nemogoča. Celo v deželah, v katerih je delavsko strokovno in politično gibanje najradikalnejše, je delavstvo organizirano po strokah v več ali manj samostojnih unijah.

V deželah, v katerih je strokovna organizacija resna in živi v njej pravi delavski duh, povzroča vprašanje, katera oblika je najboljša, še vedno dosti preglativ. Ameriška oblika je gotovo slaba; ahi na vprašanje, katera je najboljša, more odgovorjati le izkuš-

nja, nikakor pa ne svojevoljna konstrukcija. Praksa kaže, da imajo razne stroke razne posebnosti, ki se ne morejo prezirati; na drugi strani pa kaže zopet praksa, da je vsak boj silno otežčan, včasih celo popolnoma onemogočen, ako ima v veliki tovarni vsaka stroka svojo posebno organizacijo in pripada vsaka drugi centrali, ne da bi bila med njimi tesna zveza, ki bi v slučaju boja omogočila skupen nastop brez zadržkov.

Kako omogočiti vsaki stroki neodvisno delo tam, kjer gre le za njene interese, pri katerih niso drugi nič prizadeti? Kako zagotoviti vsak čas in za vsak slučaj skupen nastop, brez katerega ni nobenemu delu zmaga zagotovljena?

To so problemi, s katerimi se izkušeni strokovnjaki močno ukvarjajo, ne da bi bili doslej našli absolutno veljavo rešitev. In našlo se ne bo nič absolutnega, kar bi imelo trajno veljavo, ker se razmere menjajo, z razmerami se morajo pa menjati tudi oblike in taktika.

Danes je gotovo to, da sili koncentracija kapitala na večjo koncentracijo organiziranega delavstva kakor smo jo doslej poznali. V tem smislu se vrši med ameriškim zavednim delavstvom boj za industrialni unionizem, toda tudi ta ne prihaja tako hitro kakor bi mi želeli, niti ne v taki obliki, kakor si ga nekateri predstavljajo.

Strokovne organizacije v posameznih deželah so naravno nastale in se naravno razvijajo. In še v nadalje se razvijajo in zboljšujejo. To moramo razumeti. Amerika je res zaostala in Ameriška Delavska Federacija je znana kot ena najstarokopitnejših organizacij. Toda na svetu so tudi dežele, v katerih je strokovna organizacija delavstva še bolj zaostala; tudi take se dobe, v katerih jih sploh ni.

Socializem zaradi tega gotovo ne bo obupal. Kamor pride kapitalizem, tam nastane nujno prej ali slej tudi delavska organizacija, in strokovna navadno najprej. Ali od delavstva bolj razvitih dežel se zaradi tega ne more zahtevati, da naj s svojim delom in svojimi boji čaka, dokler ne bo proletariat po vsem svetu v enotni organizaciji. Tam, kjer je delavstvo našlo pogoje za boj, se bojuje, se more bojevati.

Idealno bi bilo, če ne bi bilo treba delavstvu dveh organizacij, ampak bi mogla njegova strokovna organizacija voditi tudi njegovo politiko. To ni lahka stvar. Marsikje so že poskušali, pa kar ne gre, ne gre. Najbližji takim poskusom so v Ameriki prizadevanja organizirati federativno stranko, v katero bi spadale unije kot celote; nekaj podobnega imajo v Angliji. Ampak unije so v praksi vseeno ločene od politične organizacije. Strokovna organizacija mora jemati obzir na stroke in njih posebnosti. Z ozirom na to je osnovana in urejena.

Politika ni vprašanje nobene posamezne stroke, ampak zadeva vsega delavskega razreda; oddelki strokovne organizacije se morajo deliti po podjetjih, tovarnah, rudniških revirjih itd.; politična stranka mora biti organizirana za politične posle, skupno za državno federacijo, z oddelki v državah, okrožjih, mestih, mestnih okrajih itd. V strokovni organizaciji se vpraša: Kje delaš? — V politični pa: Kje živiš?

Strokovna organizacija je potrebna, ker so neizogibni neposredni boji med delavci in podjetniki, njihovimi gospodarji. Poglavitna naloga strokovne organizacije leži v sedanji družbi. V njenem okviru se bojuje za izboljšanje delavskih razmer; večje mezde, krajši delovni čas, ugodnejši delovni pogoji sploh, varnost v delavnicah, jamah, na železnicah itd. so njeni glavni, naravni nameni. Revolucionarna preosnova cele

družbe leži izven njenega okvira in izven njene moči; pač pa lahko pomaga in sodeluje pri tem delu.

Socialistična stranka je potrebna, da pribori delavstvu tisto moč, s katero se more izvršiti družabni preobrat, to je politično moč. Oblika kapitalistične družbe je država, in sicer država devetnajstega in dvajsetega stoletja. V tej državi, iz te države se mora izvršiti preobrat v socializem.

Država je politična tvorba; njene funkcije so politične. Ako ji hoče delavstvo priti do živnega, kar mora, če se hoče rešiti kapitalistične nadvlade in odpraviti razrede, se mora politično bojevati in osvojiti državo. Le če jo ima v svoji oblasti, more storiti z njo, kar je potrebno v njegovem interesu. Če jo je treba odpraviti — in kot razredno organizacijo jo je na vsak način treba odpraviti — in mora v ta namen dobiti v svoje roke.

“Masna justica”.

V deželi toliko opevane demokracije, kjer smo vsi enaki pred zakonom, se dogajajo zločini, ki pretresajo mozeg človeku.

Umori, ki jih uganjajo kukluxklani za varovanje morale in vrag ga vedi kaj še, so najgrši madež na deželi boginje Svobode, toda stoprocentni patriotje gledajo samo v Herrin, kjer sodijo premogarje, katere se obtožuje umorov v znanih herrinskih izgredih. Ti dolarski patriotje so za pobešenje stavkarjev, medtem ko jih Ku Klux Klan ne briga, ker se slučajno bori za “varovanje ameriške konstitucije”, katero ogrožajo “prevratni” elementi.

Meseca julija 1917 je bil za časa stavke buttskih rudarjev nasilno ugrabljen iz svojega stanovanja, odveden iz mesta in linčan Frank Little, član I. W. W., ker se je boril na strani stavkarjev proti bogati Anaconda Copper Mining Kompaniji. Frank Little je bil pohabljenec, toda drhal se ni ozirala na to. Ko ga je z mučenjem takorekoč že umorila, mu je zadržnila še vrv okoli vratu in ga potegnila na drevo. “Masna justica” je dobila svoje zadoščenje.

Podoben zločin je bil storjen 15. januarja v Harrisonu, Arkansas. Železniški delavci proge Missouri and North Arkansas so na stavki že od 1. julija, in železniška družba je storila vse, da porazi stavkarje in jih prisilila na delo pod svojimi pogoji.

Železniška družba izjavlja, da dela na omenjeni progi, ki je stranska žila glavne proge, že od leta 1916 izgubo in da se ji je odvalilo veliko finančno breme, ko je železniški sistem prišel pod zvezino upravo tekom vojne. Ko so bile proge vrnjene, si je družba prizadevala najti pretevo, da bi prekinila obrat na svoji harrisonski progi. Stavka železniških delavcev ji je prišla ravno prav. Provocirala je stavkarje na vse pretege, toda ti se niso podali, dasiravno so bili vsled dolgotrajne brezposelnosti izročeni pomanjkanju. Tedaj se je pričela na progi sabotaža. Mostovi so bili požgani, proga pokvarjena, lokomotive so pokvarjali in odgovornost za vse to je družba valila na stavkarje. Vsled oviranega prometa so trpeli posledice farmarji, katerim je ta proga edina prometna žila, lokalna trgovina in mala letovišča. Njihov srd pa se je obračal proti stavkarjem. V dnevih od 15. januarja pa je v Harrisonu zavladala drhal. Farmarji in trgovci so se zbrali, organizirali “odbor tisočerihih”, odstavili župana in policijo ter prevzeli oblast v svoje roke. Udrli so v stanovanja stavkarjev, jih pretepali, pohištvo razbili in jim ukazali, naj se poberejo iz mesta.

Stavkar E. C. Gregor se jim je uprl. Drhal ga je pretepla, odvedla na prosto in ga obesila.

Drhal je divjala ves drugi dan in med stavkarji je zavlada strah, kajti nihče si ni bil svest, kedaj ga pograbiijo podivjane zveri v človeških podobah in umore. Ni čuda, da je vsakdo, komur je dal "odbor tisočeri" povelje, naj hitro zapusti mesto, to tudi storil.

Farmarji in trgovci so šli v boj za interese bogate železniške družbe ne da bi se tega zavedali. Nepristranski opazovalci razmer priznavajo, da so vsled prometa res oboji trpeli, toda vzroke za tako stanje bi morali iskati drugje, ne pa pri stavkarjih, ki so največ prestali in bili končno še pregnani iz svojih domov.

Razne stranske proge delajo izgubo, kar se dogaja v vsakem železniškem sistemu. Toda te proge so vir, ki donajajo dobiček glavnim progam. Privatni interesi pa hočejo, da bi jim vsaka milja proge donajala dividende. Farmarji bi morali to vedeti, pa naložiti v bojih za svoje interese proti tistim, ki so ne samo njihovi ampak tudi delavski sovražniki.

Sedaj se vrše tudi v Harrisonu preiskave, ki pa očrnujejo delavstvo ne pa razgrajajočo drhal. Mostovi so bili v resnici požgani, proga na večih mestih res pokvarjena, ravno tako lokomotive. Toda, to še niso dokazi, da so se stavkarji zatekali k takim sabotажnim sredstvom. Ne bi bilo prvič, da se je trustjanska gospoda poslužila takih dejanj z namenom, da očrni stavkarje in jih na ta način porazi. Čestokrat se je to že dogodilo.

Prebivalci, ki so odvisni za promet od harrison-ske proge, bi morali skupno z stavkujočim delavstvom napraviti na družbo dovolj močan pritisk in izposlovati med unijo in njo sporazum, ne pa vršiti boj družbe proti poštenim delavcem.

Umor E. C. Gregorja in izgon stavkarjev ne bo prinesel izgubljene prosperitete pokrajini ob lokalni progi železniške družbe Missouri and North Arkansas. Drhal se je za neprilično znesla nad delavci, ampak družba bo gulila farmarje naprej kakor jih je dozda. Ker ne bo več stavke, bo našla za izkoriščanje in oviranje prometa druge izgovore. Farmarji in delavci imajo v železniških družbah skupnega sovražnika, torej bi morali nastopati proti njim skupno. Zediniti bi se morali za edini možni izhod iz situacije, in ta bi bil, podržavljenje železnic.

V Zedinjenih državah imamo 90 proc. vseh avtomobilov na svetu.

Nad devetdeset odstotkov vseh motornih vozil na svetu se nahaja v Zedinjenih državah, kakor kaže statistika, ki jo je sestavila National Automobile Chamber of Commerce. Vseh avto-vozov na svetu je 12,750,000, izmed katerih jih je 11,500,000 v Zedinjenih državah.

Leta 1922 je bilo v Zedinjenih državah izdelanih 2,287,000 avtomobilov v vrednosti \$1,374,487,000 in 240,000 tovornih avtomobilov v vrednosti \$184,080,000. Leta 1921 je bilo izdelanih 1,514,000 potniških avtomobilov v vrednosti \$1,093,918,000 in 154,550 tovornih avtomobilov cenjenih na \$166,082,000.

Omenjena komora računa, da bo treba letos izdelati 1,800,000 avtomobilov in truckov samo za nadomestitev izrabljenih. Tako se je tekom razmeroma kratkega časa avtomobilska industrija razvila v enega najgromnejših obratov.

SEMINTJA.

Obujanje monarhizma. — Oboji imajo škodo. — V čigavi službi? — Moč je v enotnosti. — Prilaganje religij. — Protiverske demonstracije v Moskvi.

Dne 27. januarja so se zbrali v Monakovem nemški fašisti, ki sicer ne delujejo pod tem imenom, ampak zasledujejo isti cilj in se poslužujejo istih metod, kakor italijanski fašisti. Ves cvet nemških reakcionarjev je bil v Monakovem, da s svojo prisotnostjo vzbudi v masah stari duh nemškega patriotizma. Herr Hitler je organizator in vodja nemškega fašizma. Pred samopostavljenimi novimi odrešeniki nemškega imperija v Monakovem je govoril, kakor govore fanatični šovinisti. Rohnel je proti marksizmu, proti Židom in borznim špekulantom. In v tem je zapopaden fašizem. Boj proti socialistim in borznim špekulantom je njegova deviza, dasi ničesar ne pomeni.

Monarhistični pomp v Monakovem ni vzbudil pri masah tistega navdušenja, kakor so pričakovali feldmaršal Ludendorff, Hittler in drugi nemški junckerji. Ljudje so prišli skupaj, poslušali govore, godbe, gledali parade, čitali napise, in to je bilo vse. Monarhistični duh je močan posebno med bavarskimi kmeti, vendar pa med njimi ni več tiste vere v kralje in kajzerje, kakor pred vojno. Ostala nezavedna masa pa razmišlja, če ni morda kajzerizem veliko zakrivil, da je Nemčija potisnjena bedi v naročje. Ako v Nemčiji pride monarhizem zopet na površje, ali ako zavlada v nji popolno brezvladje in gospodarski polom, bo to zasluga francoskega imperializma. Hittlerji so le njegovo orodje.

Francoske okupacijske čete so pričele z izkoriščanjem nemških gozdov. Les izvažajo v Francijo. Nekdaj so takratni prebivalci današnje Italije pustošili kraške gozdove. Sedaj je tam goličava. Goli Kras pripoveduje, da je tako pustošenje končno škodljivo tudi tistim deželam, ki so bile odgovorne za uničevanje gozdov. Ampak ljudje se težko uče, in niti izkušnje jih ne izpametujejo.

Dokler je bila Nemčija razbita na kopo kraljevin in kneževin, ni štela v mednarodnem svetu ničesar. Zedinjena je postala velesila, najnevarnejša tekmovalka drugim imperialističnim silam. Pohlep po svetovni nadvladi ji je bil v pogubo. Posledice nemške imperialistične politike trpi nemško ljudstvo, Ludendorffi, kajzer, razni kraljički in kajzerjevi ministri pa so na varnem. Njim se ne godi slabo. Edino, kar pogrešajo, je stari monarhistični pomp, ki se najbrž ne povrne več. Večja nevarnost, kakor monarhizem, je za nemško ljudstvo gibanje za odcepitev Bavarske od ostale nemške republike. Razun na Bavarskem se deluje za odcep porenškega teritorija. Separatistično gibanje v slednjem vodi dr. Dorten, na Bavarskem pa reakcionarji, ki hočejo pozvati na prestol odstavljeno bavarsko dinastijo. Oboje podpira francoska vlada po svojih agentih. Francoska buržvazija hoče šibko, zrahlijano, gospodarsko uničeno Nemčijo za svojo so-

sedo. Dr. Dorten, ki je Nemeč, propagira ustanovitev poreske države v interesu nemškega ljudstva. Bavarski reakcionarji propagirajo odcepitev od nemške republike v interesu bavarskega ljudstva. V resnici delajo za interese francoskega imperializma in proti nemškemu ljudstvu. Na srečo je nemško ljudstvo toliko zavedno, da je spoznalo, kdo je za tem gibanjem in čemu. Če se poreska država vseeno ustanovi, bo to mogoče le v senci francoskih bajonetov in ako postane Bavarska samostojna, bo to zasluga klerikalne duhovščine in vsenemških monarhistov, ki bi potem iz Bavarske delali za zedinjenje Nemčije pod monarhistično vladavino.

Nemški separatisti so podobni v veliki meri separatistom v delavskem gibanju. Tudi ti pripovedujejo, da so za enotno fronto, da "razkrinkavajo" socialiste v interesu delavstva, kapitalizem pa žanje koristi od nesloge proletariata. Moč je v zedinjenju, ne v posameznih delcih, ki delujejo posamezno, dasi po svoji naturi spadajo skupaj.

Vsaka stvar se prilagaja novim razmeram, ako hoče živeti. Ljudje se spreminjajo in ljudje spreminjajo tudi institucije, države, religije itd. Rev. Grant, ki je v protestantovskih krogih vzbudil s svojimi pridigami toliko razburjenja, je eden tistih drobecov, ki vrše evolucijo v religiji. Nekoč, ko je vsak človek verjel v vraže in vsakovrstne čudeže, je bila religija taka, kakršni so bili ljudje, oziroma večina ljudi. Pozneje, ko je prihajala na površje znanost, so verske dogme obledevale, toda vere so si znale pomagati. V kolikor je napredoval razum povprečnega človeka, v toliko je odstopala religija od svojih dogem in jih servirala vernikom v modernejši, bolj verjetni obliki.

Rev. Grant je izjavil, da bo širil svoj nauk naprej in se ne bo pokoril nobenemu škofu. Ako mu zapro vrata cerkve, bo govoril na uličnih vogalih zoper vraževerstvo. Duhovniki debatirajo med seboj; eni podpirajo Granta, drugi mu očitajo, da je slab duhovnik, ker izpodkopava tla veri. Vendar pa so si edini v tem, da je v današnjem času nemogoče učiti, da so nebesa nekje na nebu, da je bil svet ustvarjen 4004 leta pred Kristusom, da je peklo nekje pod zemljo, ali da je šel Krist na smrti v nebo, kakor uče stare dogme. Če je bil rojen, je bil spočet in rojen kakor vsak drugi človek. Potemtakem ni mogel biti Bog. Ker to ni bil, tudi ni mogel delati čudežev, to je, obujati mrtvih, nasititi pet tisoč ljudi s par ribami in nekaj hlebi kruha, ni mogel zapovedovati viharjem in take reči. Duhovniki vedo to, kljub temu so vernikom pridigali drugače. Sedaj prihajajo na dan liberalnejši duhovniki in odprto nastopajo za reformacijo. Verniki poslušajo, čitajo in se čudijo, eni namreč. Drugi so verni iz navade in jim je vseeno, kaj uči cerkev. Vendar pa so reformacijski boji v religijah važni, ker dokazujejo, da se znanje človeštva pomika naprej zelo počasi, niti toliko, da bi se v eni generaciji opazilo. Tehnika sicer napreduje. Istotako tehnično znanje, toda človek kot tak je skoro kakor je bil pred par tisočletji.

Krščanske vere, ki baje predstavljajo civilizacijo, niso bile od nekdaj take kakor so danes. V njih so se dogajale revolucije ravno tako, kakor so se poznejša stoletja dogajale ekonomske revolucije. V prvih časih so bili vsi upori verskega značaja. Poznejša stoletja so se vršili v krščanskem svetu veliki reforma-

cijski boji in tako so nastale razne protestantovske vere. Tisoče ljudi je bilo poklanih, stotine duhovnikov je plačalo svoje "zmote" na grmadah. Jan Hus je ena primera. Tudi na Slovenskem so imeli reformacijski boj, toda ni uspel. Najnovejše reformacijsko gibanje v katoliški cerkvi je propaganda za odpravo celibata. Tudi v drugih ozirih postaja katoliška cerkev popustljivejša. Odpravila je neštete poste, veliko praznikov, in čudežev ne naglaša več toliko kako nekdaj. Počasi, zelo počasi se prilagaja novemu svetu.

Ruska pravoslavna cerkva je bila ena najbolj nazadnjaških religij. Na eni strani je držala rusko ljudstvo v najtemnejšem vraževerstvu, na drugi je bila poslušna dekla carizma. Po revoluciji se je to spremenilo. Boljševiki so mislili izpodkopati veri tla s tem, da so razkrivali razne svetinje in ostanke svetnikov in dokazali ljudstvu, kako ga duhovščina vara. Ampak ljudstvo je še pobožno, vere se mu ne more iztrgati na mah. Nova, naprednejša duhovščina je prišla v ospredje ruske pravoslavne vere, se prilagodila novemu položaju in oznanja svoj nauk naprej. Poročevalci ameriških listov so opisovali demonstracije komunistične mladeži v Moskvi proti religiji, ki so se vršile tekom zadnjih božičnih praznikov. Po vsi Moskvi so razobesili velike protireligijske lepake; eden, ki je bil razobešen na največ krajih, je imel napis: "Mi smo razdejali carsko kraljestvo na zemlji; sedaj je čas, da razdenemo tudi carska nebesa." Poleg tega besedila je bil na lepaku naslihan delavec v rdečih barvah, dvigajoč se po lestvi proti nebu, noseč v rokah kladivo in srp, pripravljajoč se, da vrže vrsto podob v nebesih, ki so predstavljale Jezusa, Mohameda, Mojzesa in pangske malike. Neki drug letak je predstavljal Krista in pod njim je bilo besedilo: "Jejte moje meso in pijte moje kri." In bilo je še mnogo drugih. Še nikdar ni bil boj proti religiji organiziran v tako veliki meri, kakor o zadnjih božičnih praznikih v Moskvi. Toda cerkve so bile bolj napolnjene kakor katerikoli božič po revoluciji. Večina ruskega ljudstva je verna in potrebuje duhovnike, molitve in cerkve. Kaj ve ona o evoluciji, o znanosti in verskih zablodah! Spoznanje ji more dati le znanje, to pa ni vprašanje dneva ampak let. Propaganda, kakor je bila ona v Moskvi, pospešuje fanatizem na obeh straneh. Vernik postane še večji vernik, nevernik še večji nevernik, prepad med obema se poglobi in s tem sovraštvo drug do drugega. Eno pa je gotovo. Stare pravoslavne cerkve ni več in je ne bo. To, kar se v Rusiji danes imenuje pravoslavje, je v stadiju reformiranja in prilagajanja novim razmeram. Čas pa bo izbrisal tudi religije kakor so danes in izobražena duhovščina se tega zaveda. Radi tega najnovejši reformacijski boji, da se reši to, kar se da rešiti.

Zakaj ni sloge? Zakaj niso ljudje edini, vsaj tisti, ki trdijo, da so enakega prepričanja in delujejo za eno in isto stvar? Zajo, ker se smatraš ti, jaz, tretji, četrti, da si pametnejši od drugih in da je tvoje mnenje edino pravilno in da so drugi v zmoti. Enako misli drugi, ti imaš nekaj pristašev, drugi zopet nekaj, sloge, kakor si jo v sanjah predstavljaš, torej v resnici ni. Tisti moment, ko bi postalo človeštvo složno kakor si besedo "sloga" nekateri tolmačijo, bi prenehal vsak napredek. Sloga pa je vsekakor potrebna, taka sloga, ki bi odpravila vse brutalnosti iz človeka in ga napravila razumnega bojvnika, ki bi bil odvisen za svoje uspehe od svojega razuma, ne pa od brutalne sile.

Illinoiski industrialci proti 8-urnemu delavniku za ženske.

Senator Jewell je v illinoiski legislaturi podal predlogo za zakonito vpeljavo 8-urnega delavnika za ženske v Illinoisu. Proti tej predlogi je nastopila Illinois Manufacturers' association in druge kapitalistične organizacije, katerim so profiti veliko važnejši, kakor zdravje v industriji zaposljenega ženstva.

Omenjena organizacija industrialcev je razposlala časopisju cirkular, v katerem navaja hibe takega zakona, če bi bil sprejet. Med drugim trdi, da ni v Illinoisu nobene tovarne, v kateri bi se ženske nagnjale pri delu in da se znjimi povsod človeško postopa. Ženske, ki garajo po devet, deset ur na dan in tudi dalj, bi vedele govoriti drugače. Spomenica nadalje izvaja, da so za Jewellovo predlogo delavski voditelji, ker upajo da bodo pozneje potom zakonov skrajšali delavnik za vse delavstvo, ne samo za ženske. To pa se seveda ne sme dopustiti, zato je najboljšo, da bi se taki predlogi takoj zavrgli.

Tovarnarji, ki so razposlali omenjeni cirkular, navajajo sledeče vzroke za opozicijo proti skrajšanju delavnika za ženske:

"Splošno pomanjkanje delavcev, ki je nastalo vsled omejitve naseljevanja.

Ker stremi Jewellova predloga za razredno zakonodajo in je kot taka škodljiva splošnim interesom publike..

Zakonodaja te vrste pomeni vmešavanje v zadeve posameznikov, jih navaja k brezbriznosti, neguje nesposobnost, lenobo in socializem.

Ker plača za osem ur ne more biti ista kakor za deset ur dela, bi tak zakon diktiral delavkam, kako naj si uravnajo svoje življenje, ker bi jim zmanjšal dohodke.

Tisti, ki propagirajo tak zakon, hočejo diktirati delavkam v Illinoisu, kako naj porabijo svoj čas izven službe, kakšne obleke naj nosijo, kakšne knjige morajo čitati in kako si morajo regulirati svoje življenje.

Ker nima nobena druga industrialna država v Uniji takega zakona, bi bilo illinoiskim podjetnikom in trgovcem otežkočeno uspešno tekrovati s podjetniki v drugih državah.

Ker bi zakonita vpeljavo osem-urnega delavnika zmanjšala produkcijo in s tem povzročila podražitev potrebščin, kar bi zadelo posebno delavsko ljudstvo.

Če bi ta predloga postala postava, bi ne smela nobena ženska v Illinoisu, ki je vposljena v tovarni, trgovini, pralnici, hotelu, restavraciji, telefonskih in telegrafskih centralah, pisarnah, zabaviščih itd., delati več kakor osem ur na dan."

Tovarnarji so torej proti taki predlogi, prvič ker je razredna, drugič, ker vlada splošno pomanjkanje delavcev, tretjič, ker bi se s takimi zakoni dajalo delavcem potuho in bi lenarili, četrtrič, ker neguje duh socializma, petič, ker se vmešava v privatne zadeve delavcev, šestič, ker diktira delavkam, koliko ur smejo največ delati na dan.

Brez vseh olupšav: Illinoiski kapitalisti so proti skrajšanju delavnika za ženske, in to v cirkularju tako jasno povedo, da je vsakemu razumljivo. Kaj je njim osebna svoboda in take reči! Njim je za profite! Ženske delajo večinoma devet do deset ur, v nekaterih podjetjih tudi 11 ur na dan. Plača je različna, toda le malo žensk dobiva plačo, ki bi bila podobna, kakor pravimo, dostojni plači. In za to se gre. Če ženskam

ne dajo ene dostojne mezde niti za deset ur dela na dan, kako jo bodo dali za osem ur dela? Tovarnarji so to naglasili, kjer pravijo, da plača za osem ur dela ne more biti ista kakor za deset ur dela.

Tudi ni res, da delavcev primanjkuje. Pač pa primanjkuje takih delavcev, kakršni so pred leti prihajali v krdelih iz Evrope in Azije. Garali so po dvanajst ur na dan kakor črne živine in zgradili današnje jeklarsko industrijo, rudotopilnice po zapadu, kopali premog, železo v Minnesoti, baker v Michiganu, Montani in Arizoni, se topili v plavžih, hirali vsled naporenega, nezdravega dela v klavnicah, gradili železnice itd.

In čudo, sedaj so delavci izgubili nagon za tako priganjanje samega sebe pri delu! To, pravijo industrialci, je napravila napačna amerikanizacija! Mogoče je pa, da so delavci pričeli misliti in prišli do spoznanja, da z garanjem ubijajo samo sebe. Sicer se v ameriški industriji še vedno gara, tako zelo, da prenaporna dela ugonobe na tisoče in tisoče delavcev. Toda tiste suženjske udanosti ni več, kakor je bila podjetnikom poznana še pred nekaj leti. Zato bi radi, da se naseljevanju odpre prosta pot vsaj za nekaj časa, da se trg napolni z delavskimi močmi, ki bodo naprodaj za vsako ceno in ki bodo voljne opravljati vsako delo.

Edini argument illinoiskih industrialcev, ki kolikor toliko drži, je tisti, v katerem pravijo, da bi jim sprejem takega zakona otežkočil uspešno konkurirati s podjetniki drugih držav, v katerih 8-urni delavnik za ženske ni zakonito določen. Delavstvo naj ta argument vzame na znanje in deluje, da se uvede skrajšanje delavnika ne samo za ženske ampak tudi za moške po vseh Zedinjenih državah. In isto velja za odpravo otroškega dela v industriji. Tak zakon je bil v kongresu že parkrat sprejet, toda izkoriščevalcem je vselej prišlo na pomoč zvezino vrhovno sodišče, ki ga je proglasilo neustavnim, češ, da posega v pravice posameznih držav.

Industrialci v Illinoisu bi lahko brez vsake nevarnosti pred izgubo dali delavkam osemurni delavnik in vsaj tolikšno plačo, kakor jim jo dajejo sedaj za deset ur dela; dobiček bi se ne znižal, razun morda za nekaj časa, dokler se ne bi z novimi izpolnitvami asimilirali skrajšnjo delavnika, niti bi jim bilo treba dražiti produkte. Ampak kakorkoli obračamo vso stvar, do posebnih izboljšanj za delavstvo ne pride, dokler ne bomo imeli v legislaturah močne reprezentacije razredno zavednega delavstva, močnega delavskega časopisja, močne industrialne organizacije, mogočne politične stranke. Kapitaliste je treba prisiliti na izboljšave in to se zgodi, kadar bomo dovolj jaki, da jih prisilimo. Tedaj bodo tudi sodišča drugače presojala, kaj je in kaj ni ustavno.

Ti, ki si napreden, kakor praviš, vprašaj se enkrat, v čem si napreden? Kaj si že storil za napredek, svoj in drugih?

Socialist, ki je res socialist, mora biti bojevnik svoje organizacije. Povsod, pri delu, na društveni in unijski seji, v občevanju z ljudmi mora agitirati za svojo organizacijo, pridobivati naročnike socialističnim listom, delati v kampanjah za socialistične kandidate, na socialističnih priredbah, širiti vpliv socializma kjerkoli in kadarkoli ima priliko. Če vršiš vse to, tedaj šele moreš reči o sebi, da si res socialist.

Peter Jug:

Delavsko gibanje in socializem na Angleškem.

(Po od gdč. Dr. Ch. Lenbuscher sestavljenem sestavku iz H. Herknerjeve knjige "Die Arbeiterfrage.")

Na Angleškem imamo sledeče delavske stranke: Neodvisno delavsko stranko (Independent Labour Party), britansko socialistično stranko in komunistično stranko. Malo ne vse te stranke in v socialističnem smislu neopredeljeni strokovni pokret, so na parlamentarnih tleh le deli ene stranke. Delavske strank mentarnih tleh le deli ene stranke. Delavske stranke (Labour Party.)

O smereh in razvoju teh strank v povojni dobi posnemamo po v naslovu citirani knjigi sledeče:

Neodvisna delavska stranka je delovala med vojno za mir. V novejšem času se je postavila odločneje, nego dosedaj, na stališče razrednega boja. Njeno načelno nasprotje proti vmeševanju Anglije v ruske notranje razmere jo je zblížalo s komunisti, — vendar pa stranka ni nikdar zapustila demokratskega stališča. V spomenici, ki jo je poslala v začetku leta 1920 ženevski konferenci II internacionale se obrača izrecno proti posnemanju ruskih metod in naprav, ker "mora določati politični in zgodovinski razvoj in posebnost vsake dežele obliko, v koji se bo izvršil prehod k socializmu". "Sovjetska vladavina ni najboljša oblika industrijske demokracije, čeravno utegne biti zelo učinkovita revolucionarna vladavina. Neodvisna delavska stranka vidi svojo nalogo v tem, da "preodbrazi parlamentarni sistem v smislu potreb demokracije in da mu priključi industrijsko organizacijo, ki je potrebna, da se vzdržijo stiki med parlamentom in proletarskim življenjem."

Takšno industrijsko organizacijo vidi N. D. S. v obratnih svetih, ki naj imajo pravico kontrolirati delovne pogoje v delavnicah in ki naj pomagajo s svojim svetom pri upravi in zakonodaji.

Stranka pa vstraja na svojem starem stališču, da ni mogoče postaviti trdne podlage za socialistično državo drugače, kakor tako, da se vpliva na javno mnenje potom socialistične propagande in da se volijo socialisti za zastopnike v javne korporacije in parlament, na kojega je mogoče le tako v socialističnem smislu vplivati.

Na strankinem zboru v Glasgowu je sklenila neodvisna delavska stranka leta 1920 z veliko večino, da izstopi iz druge internacionale. Vendar se tretji internacionali ni priključila, ampak stoji ob strani tistih strank, ki so se združile v dunajski zajednici socialističnih strank.

Britanska socialistična stranka se je priključila leta 1919 tretji internacionali, — a vstraja na stališču politično-parlamentarne akcije in smatra kot svoje parlamentarično zastopstvo še vedno na demokratski podlagi stoječo delavsko stranko.

Izrazito revolucionarni v cilju in taktiki sta iz Skotskega izhajajoči stranki: Socialist Labour Party in Workers Socialist Federation. Zadnja odklanja vsak parlamentarizem. Ti dve stranki sta se združili leta 1920 v komunistično stranko.

Razmerje te stranke do parlamentarične delavske stranke je bilo dolgo neodločeno. Pred kratkim pa je bilo čitati, da je izključila Delavska stranka iz svoje srede pripadnike III. internacionale.

Med vojno sta ustanovila Hydmann in Thorne tudi narodno-socialistično stranko (National Socialist Party).

Parlamentarična delavska stranka (Labour Party) je ustanovljena šele leta 1903. Ona ni imela do leta 1918 posebnega socialističnega programa, ampak je hotela biti stranka, ki naj bi združila delavske parlamentarne zastopnike in ščitila tako izrazite delavske interese. Stranka si je stavila le bližnje, konkretne cilje, ki jih je predlagala pri vsakem parlamentarnem zasedanju vladi. Po stališču vlade do teh zahtev, se je tudi ravnalo stališče Delavske stranke do vlade.

Neodvisna delavska stranka ni nasprotnica Delavske stranke, ampak je bila pred vojsko poleg strokovnih organizacij njena glavna opora.

Leta 1918 se je organizacija Delavske stranke bistveno spremenila. Do takrat stranka ni imela lastne politične organizacije, ampak se je naslanjala na strokovne organizacije, zadrage in na razne njej priključene socialistične organizacije. Leta 1918. je izgradila stranka tudi lastno politično organizacijo. Strokovne organizacije in socialistična udruženja so pa še vedno ohranila svoje zastopstvo v strankini organizaciji. Lokalne politične organizacije so jim stopile samo kot dopolnilo ob stran in sicer v glavnem z ozirom na uvedbo ženske volilne pravice, ki daje volilno pravico velikemu številu žensk, ki niso organizirane v strokovnih organizacijah.

Seveda so ostale strankina glavna denarna opora še vedno strokovne organizacije in zadrage. Tudi programatično se je stranka poglobila. Je sicer še daleč od tega, da bi bila načelno tako enotna, kakor so na videz socialistične stranke na evropskem kontinentu. Vendar je po vojni več nego le stranka delavcev. Ona povdarja, da noče ostati le stranka delavcev, ampak hoče postati stranka vsega delovnega ljudstva, najsi dela z roko, ali z glavo in da ima poleg dnevnih ciljev tudi cilj: da zasigura producentom — ročnim in duševnim delavcem — polen sad njihovega dela in truda, da uvede kolikor mogoče pravično razdelitev dobrin, na podlagi skupne lastnine produkcijskih sredstev in da izvojuje najboljši izvedljivi sistem, demokratske uprave v vseh pridobitnih in upravnih panogah."

S tem se je postavila stranka na socialistično stališče. Svoj cilj je izrazila vsekakor zato tako splošno in elastično, da bi omogočila, da jo podpirajo razne smeri, ki si stoje v angleškem socialističnem gibanju nasproti.

Za praktično politiko si je postavila stranka v juniju 1918 obsežen praktični program.

V tem programu izhaja iz naziranja, da je treba preobraziti po vojni družbo v celoti. Na mesto individualističnega gospodarstva mora stopiti družabno.

Ogelni kamni nove družbe naj bodo te-le zahteve: 1. Zahteva po ugotovitvi eksistenčnega minima. 2. Zahteva po demokratski kontroli industrije. 3. Popolna preuredba državnih financ. 4. Zagotovitev prebitkov produkcije za namene splošnosti.

Na podlagi teh vodilnih smernic je sestavila delavska stranka obsežen akcijski program.

Na polju socialne politike zahteva poleg ugotovitve najmanjše plače odredbe za odpravo brezposelnosti in omiljenje njenih posledic ter ukrepe proti stanovanjski bedi. Na političnem polju zahteva enako in tajno volilno pravico za moške in ženske, decentralizacijo vlade po vzoru zveznih držav, dalje izločitev privatnih kapitalistov od kontrole nad indu-

strijo. Za takoj izvedljivo in potrebno se proglašajo podružbljenje železnic, rudnikov, elektrarn, zavarovalnic za življenje, enotnost v upravi železnic, prekopov, pristanišč, cest, pošte in brzjava. V vojni uvedena državna kontrola nad važnejšimi panogami privatne industrije, zlasti maksimiranje cen za važnejše potrebščine, kontrola nad tehničnim in trgovskim poslovanjem teh privatnih in industrijskih panog, ki je podlaga za maksimiranje cen, se mora dalje pridržati.

Na finančnem polju je Delavska stranka proti varstveni carini. Direktni davki na visoke dohodke in velika premoženja naj se povečajo. Vojni dolgovi naj se plačajo z oddajo vseh premoženj, kojih vrednost znaša nad 1000 funtov.

S podržavljanjem, komunaliziranjem na eni strani, s progresivnim obdavčenjem in javno kontrolo na drugi strani, naj se zagotovi, da bo delavski pripadlec na kapitalu splošnosti in se uporabljal za javne namene in za podjetja, ki služijo splošnosti.

V zunanji politiki se izreka stranka proti imperikalizmu in za prostovoljno zvezo britanskih svobodnih držav. Posebno pozornost posveča stranka zvezi narodov, ki naj bi združila ves svet na podlagi načela samoodločbe narodov. Tako je postala Delavska stranka iz stranke ročnih delavcev, stranka s širšim programom in širšim obsegom.

Pri parlamentarnih volitvah leta 1918 je Delavska stranka prvič v širšem obsegu nastopila.

Razporeženje je bilo po zmagoviti vojski za stranko zelo neugodno. Vkljub temu so dobili njeni kandidati 2 in pol milijona glasov, med tem ko so dobili kandidati vladne koalicije 5 milijonov glasov. Raztresenost glasov po volilnih okrožjih pa je povzročila, da je dobila Delavska stranka vključno temu le 60 mandator, med tem, ko jih je dobila vladna koalicija osemkrat več. Pri volitvah v novembru 1922 je dobila stranka 141 mandatov in skoro 4 milijone glasov in je postala druga najmočnejša stranka angleškega parlamenta. Tako stopa Anglija in njen proletarijat med borilce za socializem.

Razvoj stranke je oviralo dosedaj pomanjkanje izboljšanih političnih vodilnih osebnosti. Da se temu odpomore, je otvorila stranka v Oksfordu za svoje politične delavce politični šoli: Workers Educational Association in Ruskin College.

Denarna sredstva stranke so v primeri z onimi ostalih strank majhna. Vsled tega stranka ne more vzdrževati dovolj lastnega uradništva, ampak je navezana v glavnem na uradniški aparat strokovnih organizacij.

Zadružne organizacije so sklenile na kongresu v Swansea leta 1917, da bodo posegale v bodoče v varstvo svojih interesov tudi v politiko. Niso se sklenile sicer pridružiti kod celota Delavske stranke, jasno pa je, da bo imela od aktivnejšega poseganja zadrug v politiko Delavska stranka glavni dobiček.

Strokovne organizacije, zadruge in Delavska stranka vzdržujejo skupno kulturno institucijo Labour Research Department, ki oskrbuje vse tri stroke z informacijami s političnega in gospodarskega polja.

Kot posebno socialistično strujo je omeniti h koncu obratni socializem (national Guildsmen, — Gildensozialismus). Obratni socialisti so za prenos lastnine produktivnih sredstev na državo. Ta sredstva pa se morajo prepustiti tistim, ki v njih obratujejo. Država naj gospodarske funkcije in službe na producente in njih udruženja delegira. Ta udruženja naj bi se naslanjala na strokovne organizacije. Tudi ta struja je močno vplivala na vse socialistično gibanje moderne Anglije.

(Naši Zapiski.)

Je dobro, kdor more.

Zadnjič so čikaške ženice, ko so prišle od maše, šepetale, da prečastitega župnika Rev. Kazimirja Zakrajška O. F. M. morda ne bo več nazaj. Tako so baje naznanili gospod ki vodijo faro namesto Rev. Kazimirja.

Rev. Kazimir, ki je bil videti ves čas zdrav, je zbolel. Zboli lahko vsak človek in bolezen ni nič prijetnega. Well, v Edinost so napisali, da so zdravniki nasvetovali Kazimirju, naj se gre zdraviti na jug. In Rev. Zakrajšek je odšel v Florido med bogataško gospodo, kjer bo v milem podnebjju ob morskem obrežju iskal izboljšeno zdravje.

Ako bi se šel zdraviti v Florido kak "kranjski" socialist, bi bilo vika in krika v "Edinosti" in "Kranjskem Slovencu", če pa gre tja kak "blagi gospod župnik," 'je pa čisto v redu. Vsak župnik je namreč blag in vsakemu od časa do časa nasvetujejo zdravniki, naj se gre zdraviti v to ali ono zdravilišče ali letovišče. Sicer stane tako zdravljenje veliko več, kakor dati za eno ali dve maši in poslati zahvalo za ozdravljenje "Ave Mariji", ampak kdo bi gledal za par stotakov ali tisočak.

Precej slovenskih duhovnikov si je šlo zadnje poletje utrjevati rahlo zdravje v staro domovino. Zdravniki so menda tudi njim svetovali naj odpotujejo, pa so šli. Stene pa so šepetale, da duhovne brate ne mučijo bolezn, ampak intrige. Boj je bil med frančiškani in "civilnimi" duhovniki. Če je to res, kar se je je govorilo za kulisami, je bil namen odpotovanja ta, da se zatoži Rev. Zakrajška pri njegovem predpostavljenim v ljubljanskem frančiškanskem samostanu. In res je bil Rev. Zakrajšek koncem leta odstavljen kot predstojnik slovenskih frančiškanov v Ameriki. Če je to uspeh bolnih gospodov, ki so bili preteklo leto na obisku v mali domovini, pa temu piscu ni znano. Morda bo pojasnil "Kranjski Slovenec".

Drugi vzrok Kazimirjeve bolezn, ima svoje korenine v Jolietu. Od tam so se pritoževali čikaškemu nadškofu, da jih Rev. Kazimir zmerom napada in tako izpodkopava pri ljudstvu sveto vero, ker ne more razumeti, zakaj se duhovni bratje napadajo po listih. In čudo, Rev. Kazimir je izgubil zaupanje pri mil. g. nadškofu. Dobil je ukor in navodilo, da mora prenehati z napadi na katoličane v Jolietu. Tam so se od veselja napili, Rev. Kazimir pa je od jeze zbolel. Zato je šel v Florido. Je dobro, kdor more.

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Tekoča številka "Proletarca" je **803**
 Če je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic.

Obnovite naročnino takoj, ko vam poteče. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravništvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite "PROLETARCA"!

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Sugestije za pojačanje našega tiska in drugo.

DETROIT, MICH. — Zasludujem "Prosveto" in "Proletarca", v katerih se vrši polemika v dopisih o tem in onem. Drugi odgovarjajo fanatičnim zavedenim kričačem, ki so se spremenili kar čez noč v največje narodove prijatelje. Razni šifkartaški agentje, frančiškani in zlatarji so v tekmi, kdo bi postal večji varuh slovenskega delavstva. Vsi hočejo postati "slavni" na stroške demagogije.

Agent s škatljo zlatnine in z zlatom prevlečene zlatnine preleti Ameriko v par dneh in najde kar 90% ameriških Slovencev njegovega mišljenja. Torej ima Kazimirjeva bisaga in newyorška šifkartaška kovačnica laži kar 90% pristašev med ameriški Slovenci!

Tisti rojaki, ki so posečali konvencije SNPJ in drugih slovenskih jednot, se bodo dobro spominjali naprednih zlatarjev Stoničeve kompanije. Jaz bi jim svetoval, naj najprvo počistijo svoje hiše in popravijo svoje napake mesto, da napadajo zaključke konference JRZ.

Neumestno je kritizirati "Proletarca", češ, da list ni allright, ali da urednik ni zmožen svoje naloge. Priporočal bi Mr. Stonichu, ako mu je kaj do slovenskega delavstva, in če res pozna 90% ameriških Slovencev, naj agitira med njimi za "Proletarca", ker je to edini socialističen list, ki vzgaja delavstvo za socialistično organizacijo in ji pridobiva novih bojevnikov. Kdor pa se ne zaveda teženj zavednega delavstva, pa se hlini, kakor da je delavski prijatelj, naj rajše drži roke od našega časopisa.

Tudi sugestiram, naj se urednik Proletarca ne ozira na te kričače in gre naprej pri svojem delu za socialistično vzgojo po začrtani poti.

Sedaj pa še nekaj priporočil glede lista. Že pred dvema leti sem sugestiral, kako povečati in tako izboljšati naš list ter mu na ta način povečati število naročnikov in s tem zmanjšati primanjkljaj.

"Proletarec" v obliki revije kakor je danes je bil dober in je še za tiste naročnike, ki imajo dober vpogled v politiko in jih zanimajo razprave in članki o delavskem gibanju sploh. Dobili so se sodrugi, ki so hvalili sedanjo obliko lista in navajali njene prednosti, predvsem to, da se list lahko hrani in se ga na koncu leta da vezati v knjigo, ki je priročna v sedanjem formatu. Priznam to. Istotako pa moramo priznati, da je sedanja oblika vendar ovira pri dobivanju novih naročnikov, ker po mojem mnenju ne more biti tako propagandistična, kakor bi list bil, če bi izhajal v obliki navadnega časopisa. S tem, da bi bila oblika lista privlačnejša za neuke čitatelje, bi se število naročnikov hitreje množilo kakor sedaj.

Vsi se strinjamo v tem, da je treba list bolj razširiti, ne samo z agitatoričnega stališča, ampak tudi s finančnega. Deficit, ki se ga dela pri izdajanju lista, je velik in pokrivati ga mora na en ali drug način mal krog zavednih delavcev, katerim je socializem in socialističen list več kakor fraze, h katerim se zatekajo le tisti, ki veliko govore pa nič ne delajo niti žrtvujejo za delavsko stvar.

Moje mnenje, oziroma priporočilo je, naj bi se o obliki lista, o potih in sredstvih, kako izboljšati, oziroma povečati list, razpravljalo na bodočem zboru JSZ., kakor tudi na sejah eksekutive JSZ. Slednji priporočam, naj izvoli poseben odsek, ki naj izdelata tozadnevni načrt in ga predloži zboru v razpravo. V poštev se naj vzamejo natančni stroški lista, ako bi se mu spremenilo, oziroma povečalo sedanjo obliko, sploh, dobilo naj bi se vse potrebne podatke, da bi imel zbor pred seboj jasno sliko. Že pred zborom naj bi se dal ta načrt v razpravo klubom, da bi bilo vse članstvo natančno poučeno o stvari.

Ob enem naj se sodrugi in čitatelji oglasijo z naveti in povedo, kaj je njihovo mnenje. Vprašanje našega glasila je važno in vsi bi se morali zanimati zanj.

ANTON JURCA.

Vprašanje tiskarne in zbor J. S. Z.

CHICAGO, ILL. — Par dopisnikov je v Proletarcu izreklo željo, oziroma svoje mnenje o potrebi ustanoviti tiskarno, v kateri bi gospodarilo naše delavstvo in katera bi bila zavetišče našim listom.

Res je, da bi bila taka tiskarna potrebna. Listi, ki se tiskajo v tujih tiskarnah, pomenijo dobiček zanje. Ali se ne bi mogla najti pot da pridemo do svoje tiskarne, v kateri bi se tiskal Proletarec, naše knjige in brošure? Koliko tisočakov so že izdajale tiste slovenske publikacije v Chicagi, ki se ne tiskajo v svojih tiskarnah tujim podjetjem, o tem nam bi mogli povedati računi. Ko bi bilo med našim delavstvom malo več podjetnosti in trgovskega duha, bi lahko imeli tiskarno, ki nam bi bila vsem v ponos in kar je najvažnejše, v prid našemu časopisju in naši literaturi.

Ker se vrši v spomladi zbor Jugoslovanske socialistične zveze, bi bilo priporočljivo, da bi razpravljali tudi o ustanovitvi tiskarne, ki bi bila pod kontrolo in last zavednega delavstva. Morda bodo tisti, ki imajo o tiskarnah kaj več znanja, prišli na dan s kakim načrtom, o katerem bi se na zboru moglo razpravljati.

Prepričan sem, da bi bila ideja izpeljiva, ako se dovolj velik krog našega delavstva zanjo zavzame. In najlepšo priliko za takó razpravo bomo imeli ravno na bodočem zboru J. S. Z. Tudi če bomo imeli svojo tiskarno, nam ne bo tiskala naših reči zastoj, ampak stroški bodo manjši in morebitni dobiček ne bo šel v privatne žepce delničarjev tujih tiskaren, ampak bo šel narodu v prid. Vsako podjetje gleda, da zmanjšuje svoje stroške in isto moramo delati mi. Če nam je kaj na tem, da ohranimo svoje liste, moramo skrbeti, da jih bomo tiskali v lastni tiskarni. — Član kluba št. 1.

Kako se širijo laži.

RACINE, WIS. — Med ljudmi je razširjena dobra "lastnost", ki je seveda le napaka, da govore in mislijo o drugih ljudeh, posebno o tistih, s katerimi niso enakega mišljenja, samo slabe stvari.

Tu se je mudil zastopnik frančiškanskega žurnala Mr. Leo Mladich, oseba, ki je javnosti popolnoma nepoznana in ki nima niti za katoliško ljudstvo nobenih zaslug, in ta Mr. Mladich je vedel povedati, kako je E. Kristan odnesel, oziroma ukradel narodu \$60,000.

Ogledal sem si tega možarkarja, ta steber katoli-

ške cerkve (pardon! agenta frančiškanske kramarije), in ga vprašal, da-li ni on brat Mr. Mohor Mladiča, ki je meni poznan kot svobodomislec. Leo je odgovoril, da je njegov brat., in nadaljeval, da je Mohor odpadnik od cerkve, da je ne podpira itd.

Ker rabim včasih malo zabave, sem pričel z njim diskuzirati in skoro bi moža prignal tako daleč, da bi bil že sam začel propagirati socializem. Kljub temu je zakrnjenec, ki niti svojemu bratu ne prizanaša. Vse, kar ne hodi v cerkev, se mu zdi rdeče. Če nasprotuje frančiškanskim fratrom, si nepoštenjak, vsi socialisti so mu tatovi in razbojniki, dokazati pa vendar nima kaj. Torej, ker nima dokazov, in ker hoče blatiti tiste ljudi, ki niso backi, jih blati in jim podtika vse mogoče zločine.

Nihče, ki ima kaj duševnih sposobnosti, ne bo šel na agitacijo za frančiškanske "flike". Pametnih ljudi ne more pridobiti, ker so se zavajalnih publikacij že otresli, toda ker je še precej nespametnih, "deluje" med njimi in jih zastruplja z natočevanjem in sumničenji, ki jih podtika prijateljem delavskega ljudstva.

Njegova agitacija obstoji v tem, da ponavlja laži iz frančiškanske "Edinosti" in "Ave Marije". JRZ. mu je posebej pri srcu in prignal sem ga celo tako daleč, da je govoril, kakor da so tvorili to organizacijo sami "katoličani" njegovega kalibra, socialisti pa so jih zvodili za nos in si razdelili nabrani denar. En čas je E. K. grajal in ga prikazoval za tatu, potem pa je pričel hvaliti njegove sposobnosti. To razodeva, kako slab je v polemiki, kadar ima opraviti s človekom, kateremu ni katekizem in patrovi listi vsa duševna hrana. Končno sem mu povedal, kaj je moje pošteno mnenje o patrovih agentih in možakar je ugriznil v kislj jabolko ter poiskal izhod. Tako jo je odkuril in premišljeval, zakaj niso vsi ljudje lepo pobožni in naklonjeni frančiškanski kramariji.

To so karakterji, ki povzročajo norijo, nete prepir, obrekujejo in delajo zgago, nerazsodni ljudje pa potem pišejo dopise in napadajo napredne rojake in liste. Takile Leoti udrihajo po agilnih sodrugih in vseh pravih delavcih za napredek, namišljeno napredni ljudje vzamejo obrekovanja za čisto resnico, pa prično mešati godljo v svojih dopisih. Da bomo to godljo ložje prebavili, jim dajem malo popra; jim bo vžaj bolj dišala.

Leo Mladič obrekuje in laže kolikor more, kajti to je "krščanska čednost". Toda posnemalce ima tudi med takozvanimi naprednjaki, katerih eden je tudi neki slovenski plehar. Slovesno je oznanil, da je ljudstvo po naselbinah vznemirjeno in zahteva vesoljno sodbo, da se da pravičnike na desno in krivičnike na levo. Vsaj od takih ljudi bi bilo pričakovati, da bi se preje poučili, od kod prihaja ta veter napadov in obrekovanj, ne pa kimali za provokatorji in ščevali mirne ljudi zoper poštenjake. Človek bi moral v takih rečeh pustiti na strani svoje bizniške interese pa pojasniti ljudem stvar tako kakršna je. Mesto tega ti napiše kritiko, ne da bi v nji kaj slabega dokazal, ampak išče pri zavedeni masi reklamo za svojo trgovino. Čemu netiti prepir in sovraštvo med naprednim življenjem našega naroda? Od nasprotnikov nimamo pričakovati drugega kakor podle napade, od naprednih ljudi pa bi želeli malo več prevdarnosti in pravičnosti. Sovražniki napredka se lahko smejejo v pest, češ "naše laži so vendar precej izdale."

Marsikdo, ki si domišlja, da je čuvar in branitelj ljudskih interesov, si je nagraabil tisočake od slovenske delavske raje. Ljudstvo jih respektira, ne radi zaslug,

ampak radi premoženja, ki ga imajo. Ni čuda, da prihajajo ti "borilci", — vsak na svoj način, — s "klici" "roke proč. .!" Da, držite roke proč tudi tisti, ki niste ničesar storili za ljudstvo, ki se ne brigate za nobeno stvar, kajti vse vaše delo obstoji v kritiziranju tistih, ki delajo.

S priporočili, naj se premoženje JRZ. izroči odboru SNPJ., se ne strinjam, kajti s tem bi se dalo mračnim elementom v naši javnosti zopet povod, da bi v svojem nazadnjaškemu časopisju udrihali po jednoti in njenem odboru. Naj si bodo odborniki še tako pošteni, sovražniki napredne misli bodo udrihali po njih in jim očitali vsakovrstna lumparska dejanja in slabe namene. Jaz se popolnoma strinjam z odborom, kateri je bil v ta namen izvoljen in njegovi ukrepi bodo narejeni s čistimi nameni. Za otročje pa bi smatral, da bi se mi ponujalo darovani znesek nazaj. Če ne bi bilo več fonda, kaj pa bi kritiki priporočali za uboge stavkarje?

Iz vse kritike, kar je je bilo radi "milijonskega fonda", je razvidno, kako daleč je še naš narod za Čehi, Slovaki, Finci in drugimi naprednimi narodi. Miljone so nabrali za razne svoje ustanove, milijone so trošili za osvobojenje svojih bratov že davno prej, predno smo mi sploh mislili o tem. Toda svobode niso kupili s tem denarjem, kajti gmotna sredstva so jim le omogočila delo v večjem obsegu. Svoboda, prava svoboda, pa se ne pribori tako, kakor se pribori kako žogometno igro ali igro pri kartah.

Slovinci smo pa kakor čmrlji pred nevihto. Govorimo, kritiziramo, rujemo drug zoper drugega, opravljati delo pa ni skoro nihče pripravljen. Kam plovemo? Čas je, da bi slovenski listi pričeli z vzgojevalnim delom in se otresli demagoških priveskov. Saj smo imeli dovolj blatenja in osebnih napadov v starokrajskih listih, v Ameriki bi se pa lahko že toliko naučili, da napadi in podtikanja ne dovedejo drugam kakor do splošne nezaupnosti in do lenobe pri delu za ljudski napredek. Kdo je kriv tega? Ljudstvo, ker ne vidi, kateri so delavski listi. Bankirski in klerikalni listi so res delavski kadar je treba delavcem kaj vzeti. Zavržite te pijavke, protestirajte proti njim na en edini način, in ta je, odrecite jim podporo. Delavci, ki jih podpirajo, so ravno tako odgovorni za zaslepljevanje mase, kakor lastniki in uredniki prodanega šifkartaškega in klerikalnega časopisja.

Kam je pritiralo naše ljudstvo v Sloveniji z gagarško časopisje? V pogubo, v splošen političen kaos, v razbitje brez primere. Katoliška duhovščina naj bi se držala svojega poklica, ljudstvo naj bi se odvrnilo od sebične, arogantne škricarije, ter se organiziralo v svoji ljudski stranki, delovalo za socializem, si izbralo poštene, izobražene voditelje, ki bi delali za ljudstvo in nikogar drugega, pa bi videlo, kako vse drugače bi bilo kakor je danes. To naj premišljijo naši rojaki po Združenih državah, pa se ogibajo demagogov in se primejo konstruktivnega dela, ki bo končno koristilo vsem ljudem.

JOE RADELJ.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in četrto nedeljo ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." —

Naš barometer po južnem Illinoisu.

(Poroča Frank Petrich.)

(Konec.)

Dejal sem, da so nekateri sodrugi v Stauntonu izgubili vero v politično akcijo, ker so videli, da vlada brez surova sila, ki so se je poslužili grabeški nemški biznismeni v Stauntonu. K temu naj še dodam, da so pripomogli še drugi faktorji — teze tretje internacionale, ki so se razlagale svoječasno po zapadu, kakor da je politična akcija utopija, potem Lewisova diktatura pri United Mine Workers of America napram Howatu in pa ker se ni hotel umakniti s predsedniškega stolca vzlic temu, da ga illinoiški in drugi premogariji, kakor pravijo, niso ponovno izvolili predsednikom.

Vse to so stvari, ki vplivajo na duševno razpoloženje delavskih mas zelo mnogo.

Iz Stauntona sem se bil podal v bližnji Livingston. Tam sem bil poiskal tajnika društva SNPJ., br. F. Seljaka, ki mi je pokazal slovenske hiše in mi tako omogočil, da sem prišel zopet v stik z našimi nekdanjimi sodrugi, člani bivšega socialističnega kluba. Sestal sem se bil s sodrugi Widmarji, Krekom in drugimi.

Uspeh ni bil slab. Dobil sem nekaj novih naročnikov za list in prodal nekaj angleških in slovenskih knjig. Glede obnove socialističnega kluba so obljubili, da se obnovi, čim se razčisti duševno obzorje.

Na zahvalni dan zjutraj sem še bil poslovil od sodrugov Widmarjev in se odpeljal v Nokomis.

V Nokomisu sem se bil nastanil pri Plahutnikovih, stari socialistični družini, ki je šla socialističnim agitatorjem od nekdanj na roke.

Vztočno od Nokomisa se nahaja precej raztresena premogarska naselbina Coalton, kjer je zaposlenih več naših premogarjev, sodrugov, članov socialističnega kluba št. 128 JSZ. K sreči sem bil dobil hkrati dva najaktivnejša naša sodruga, E. Krusicha in F. Cugmeistera, ki sta me na to vodila po slovenskih hišah in pripomogla, da sem dobil precejšnje število novih naročnikov in rozprodal nekaj knjig.

Isto sva zvečer opravila v Nokomisu s sodr. L. Maurichem.

Kakor v Springfieldu in Virdnu, drže socialistični klub v Nokomisu stari, izkušeni sodrugi, ki jih ne zamaje tako lahko noben veter, pa naj potegne od te ali one strani. Poznavajoči socialistične cilje in naloge, gredo nevstrašno svojo pot naprej, ne oziraje se na desno niti na levo.

Prav žal mi je bilo, da nisem mogel naznaniti tajniku natančnega datuma prihoda, da bi mogel sklicati sestanek sodrugov, na katerem bi se bil spoznal tudi s tistimi člani, ki jih slučajno nisem mogel obiskati radi prekratkega časa in pa oddaljenosti.

Na poti iz Nokomisa proti Johnston City sem se bil ustavil v Wittu in v Mascoutah.

V Wittu me je bil vozil zvečer z avtomobilom od hiše do hiše br. J. Hauptman, tajnik tamošnjega društva SNPJ. Dobila sva nekaj novih naročnikov in prodala nekaj knjig. Uspeh je bil boljši, kakor sem pričakoval, da bo. V Wittu je precej premogarjev, ki so se bili nedavno priselili iz Kansasa. Vsi so več ali manj socialističnega mišljenja. Da so zgubili stike s socialistično organizacijo in tupačam tudi s socialističnim časopisjem, je pripisati dejstvu, ker so bili prisiljeni menjati z iskanjem dela kraje, in pa ker čitajo kot člani SNPJ. "Prosveto".

Kar velja glede socialistične organizacije in socialističnega glasila za Witt, velja v veliki meri tudi za Mascoutah. Tudi v tem mestu so naši premogariji po večini socialističnega mišljenja in podpirajo našo stvar, v kolikor jim dopuščajo pač razmere. Tamošnje društvo SNPJ. prispeva "Izobraževalni akciji JSZ." in naročajo "Družinski Koledar".

V Mascoutah sem se bil ustavil pri br. J. Piskaru, predsedniku tamošnjega društva SNPJ., ki me je vodil zvečer po slovenskih hišah in tako pripomogel, da je bil uspeh pridobivanja Proletarčevih naročnikov lahko rečem ugoden.

Negotovost stalnega zaslužka, kontroliranega po premogarskih baronih, preteče stavke, izprtja itd. so danes v največ slučajih merila, da se delavstvo ne odloča tako hitro za to in ono stvar, če izgleda, da se prebije tudi brez nje. Izjeme so v teh slučajih le pri najdalekovidnejših, ki so ob enem seveda tudi najinteligentnejši. Saj izhaja vsa požrtvovalnost in delavnost za socialistično stvar iz teh predpostavk.

Iz Mascoutah sem se bil podal v Johnston City. Dospevši tje, sem se bil napotil k tajniku socialističnega kluba št. 231 JSZ., sodrugu F. Martinjaku.

S sodr. Martinjakom sva zvečer obiskala razne slovenske hiše, kjer še nimajo "Proletarca". Dobila sva precej novih naročnikov in tako pomnožila vrsto, ki je bila že prej na listi.

V Johnston City je bil že pred vojno socialistični klub, v katerem pa je bilo največ Hrvatov. Hrvatje, kakor je znano, so se odcepili od JSZ. in kasneje od socialistične stranke in pripadajo sedaj k Workers party. V kolikor sem mogel posneti iz držanja tamkajšnjih Hrvatov, je Johnston City nekaka centrala njihove aktivnosti po južnem Illinoisu.

Naravno je, da skušajo Hrvatje vplivati s svojo agitacijo tudi na slovenske delavce, pri tem pa ne kaže drugače kakor zabavljati čez socialistično stranko in Jugoslovansko socialistično zvezo. Radi tega duševnega protipiha, je delo za socialistični klub dokaj nelahko. Kljub temu se ne more reči, da se ne bodo razmere glede teh duševnih napetosti prej ali slej obrnile na bolje.

Slovenski delavci že po svoji prirojenosti niso fanatiki. Če pridejo na dan "novotarije", jih ne jemljejo kar ex katedra, ampak imajo navado, da si jih ogledajo, čakajo, da vidijo, kaj bodo rekli o njih drugi. S tem čakanjem pa se vzbudi v njih tisto mišljenje in razmišljanje, ki ni več dovzetno za fanatizem. In če se pri tem le zgodi, da ta ali oni cepne na prvi mah noter, je ravno tako hitro pripravljen cepniti pozneje zopet ven. Če so to dobre ali slabe lastnosti — o tem nimam namena tukaj razpravljati.

Kar hočem konstatirati je to, da dokler je tukaj kapitalizem in spoznanje (in to spoznanje se je vlepalo v glavo slovenskim delavcem leta in leta), da je treba pridobiti za socialistične nauke domačine, ki so v delavski politiki odločilni faktor, bo vse blatenje socialistične stranke in Jugoslovanske socialistične zveze zastoj. Dejstvo je namreč, da je komunistično gibanje v Ameriki omejeno le na gotovo število (zelo majhno število) inozemskih delavcev, in da širša ameriška javnost ne ve skoraj nič o kakih Workers party ali komunistični Internacionali, med tem ko ima Socialistična stranka vzlic njenemu majhnemu številu članov velikanski vpliv med ameriško publiko. To se pokazuje najjasneje pri volitvah.

Gledati ameriško delavsko politično gibanje s komunističnimi naočniki, pomeni torej varati samega sebe. —

Vzlic temu se ne more reči, da duševni protipih komunističnih agitatorjev pomagajo socialističnemu gibanju; zlasti se to ne more trditi pri inozemcih, ki tvorijo tudi danes pri socialistični stranki še vedno jako jedro socialističnega gibanja. Če bi komunisti spodbili socialistični stranki temelj, ako bi se jim posrečilo uničiti narodnostne federacije, je vprašanje, na katerega ni mogoče dati točnega odgovora. Da ciljajo na to, je očitno. Pa če bi dosegli to — kaj bi jim koristilo? Ubili bi nekaj, kar ne bi mogli v političnem smislu na noben način nadomestiti. Sami ne bi mogli zavzeti njenega mesta, ker so za ameriško duševno razpoloženje prenapeti. Če bi se res kaj takega zgodilo, tedaj je logično, da s tem ne bi pomagali sebi do življenja, temveč narobe: pognali bi sami sebe v prepad. Kajti kakor hitro bi se kaj takega zgodilo, bi se pojavil takoj nov organizem ameriškega političnega delavstva, pri katerem bi bilo za kakšne sektaške frakcije kot je Workers party še manj prostora, kot ga je danes. Workers party živi danes vsaj od tega, da zabavlja čez socialistično stranko.

In ko vse to vemo, si nemoremo kaj, da ne bi želeli eno: da "levo krilo" enkrat spozna, kako v življenju ne gre vse tako levo, kakor bi radi da bi šlo, ampak da gre tako, kakor je v danih razmerah mogoče. In ko levo krilo enkrat spozna to neizogibnost, ki se izraža danes celo tam (žal, da je ameri. komunisti nočejo videti), kjer je samo na vladi, tedaj bo volja za enotno fronto proletariata tukaj.

Vzlic tej duševni napetosti se drži v Johnston City socialistični klub na trdnih nogah. V Johnston City imajo tudi svojo dvorano, in odbor, dasi sestavljen iz pristašev raznih političnih struj, dela vendar harmonično, kajti zaveda se, da se gospodarsko podjetje ne more voditi, če delajo napoto nazori, ki nimajo z gospodarstvom ene zadeve nobene direktne zveze. Kakor že rečeno, naši ljudje niso fanatiki, in to jim bo pripomoglo, da bodo spregledali preje kot drugi, ki so podvrženi čezmernemu fanatizmu, ki omejuje človeku vid in sluh, da ne more razločevati dejstev od dejstev. In spregledanje bo moralo priti prej ali slej gotovo!

Drugi dan sem se poslovil od sodr. Martinjaka in se odpeljal v W. Frankfort.

Kar velja glede komunistične aktivnosti v Johnston City, to velja do malega v W. Frankfortu, kajti tudi v tem kraju je bil svoječasnno socialistični klub, ki se je bil razbil iz tistih vzrokov, kakor v Johnston City.

Nastanil sem se bil pri sodrugih F. Peternelu, ki mi je šel za časa mojega bivanja v tamkajšnjem okolišju po svoji najbolji moči na roke.

V W. Frankfortu se je na splošno mislilo, da Proletarec že zdavnaj ni več med živimi, ker da je zavzela njegovo mesto milwauška Del. Slovenija. Da se orientiram o lokalnem položaju natančneje, sem se bil napotil k sodr. F. Pergerju, svoječasnemu tajniku bivšega socialističnega kluba. On mi je povedal, da ima v nedeljo društvo SNPJ letno sejo, pa mi je svetoval, da bi bilo zame najpraktičneje, če opravi svojo agitacijo na društveni seji, in da bo kot predsednik društva drage volje storil svojo socialistično dolžnost in me predstavi društvenim članom. Ker je ta sugestija pomenila za me nekaj tisoč korakov manj po naselbini, in ker se naredi v navzočnosti večjega števila ljudi vedno večji vpliv in uspeh za agitacijo kot pa posamez-

no od hiše do hiše, je naravno, da sem vzel nasvet sodr. Pergerja z vso hvaležnostno na znanje.

Sedaj sem imel dva dni časa, da se seznanim z ljudmi in se potem udeležim seje. Bilo ga je ravno dovolj, da sem mogel obiskati bližnji Orient, kjer so imeli svoječasnno tudi socialistični klub.

V Orientu sem bil našel po naključju br. J. Pangeršica, tajnika tamkajšnjega društva SNPJ, pri katerem sem se bil tudi udomačil. Kakor po večini drugi tajniki podpornih društev SNPJ. po južnem Illinoisu, tako tudi br. Pangeršic ni novinec v socialističnem gibanju, saj je bil svoječasnno tajnik socialističnega kluba, radi česar mi ni bilo treba dopovedovati, po kaj sem prišel. Odzval se je bil tudi rade volje, da gre po večerji z menoj pokazat hiše naših ljudi.

Kdor je že hodil po tej naselbini, ve, kakšni so tamkajšnji bulevardi, če ni slučajno suho vreme. Po teh spolzkih in strmih potih in stezah smo se plazili trije, loveč se za veje grmov od hiše do hiše, pridobivajoč naročnike Proletarcu. Pri tem ni bilo prav nič nenavadnega, če je zdaj ta, zdaj oni klecnil na tla v blato ali stopil do členka v mlako. Da smo delali pri teh klecanjih primerne dovptje in dajali "poti" primerna imena, se razume samo ob sebi. Bil je to nekak tak "šport", kakor ga imajo hribolazci, ko gredo po noči na Triglav. Vtopivši se v ta "šport" je zavladala pri vseh treh tista razposajenost in dobra volja, ki koncem konca odvaga vse muke take križeve poti. Pri tem sem si mislil, da je škoda, ker nisem v Orientu meseca maja ali junija, ko je Orient v zelenju, kajti ob tem času in skozi poletje mora biti zlasti v spodnjem delu Orienta, kjer stanuje večina naših ljudi, kakor v kakem vijugastem razprostrirajočem se prirodnem parku.

Uspeh tistega večera je bil bolji kot sem pričakoval. Nekateri stari sodrugi so kazali sicer skeptičnost, ker da se je v tej in v oni stvari pri J. S. Z. in pri Proletarcu svoječasnno ravnalo netaktično, toda tistega fanatizma, iz katerega bi bilo sklepati, da ni pri JSZ. nobenega upanja več, da se "napake" popravijo, ni kazal nobeden. Z malimi "lekcijami", ki jih je dal ta ali oni, je bil zaeno pripravljen naročiti Proletarca in poskusiti, kako se držita JSZ. in Proletarec danes. To sem smatral za tolerantno, za pošteno in uvaževanja vredno. Kajti mnogo lažje govori človek s človekom, če vidi, da nima opravka s prenapetostjo in netoleranco, ki že v kali zaduši vsako misel za razumevanje zadev in hotenje po spravi. V tem smislu smatram naše Orientčane za gentlemane!

Vrniši se iz Orienta, sem bil prišel v nedeljo dopoldne na sejo podpornega društva v W. Frankfort, kakor sva se dogovorila s sodr. Pergerjem. Seja je bila dobro obiskana. Po dokončanih prvih točkah dnevnega reda je sodr. Perger naznanil, da se nahajam v dvorani in da želim kot agitator za Proletarca in J. S. Z. besedo. Eden je stavil takoj predlog, naj se mi da beseda. Predlog je bil soglasno sprejet.

Das nisem hotel jemati članom preveč časa, ker so bile na dnevnem redu volitve odbornikov itd., sem se čutil vendar dolžnega dati v kratkih obrisih potek dogodkov izza vojne dobe in pred njo, kakor tudi označbo stališča, ki ga zavzemata danes J. S. Z. in Proletarec.

Dejal sem izrecno, da je želja J. S. Z. in Proletarca združiti vse vsled vojne razkosane socialistične frakcije, ne glede kakšne napake so se bile delale tu in tam v teku vojne in po vojni; kajti te napake niso bile lokalne, ampak splošne. Ker so bila cepljenja

(Nadaljevanje na 13. strani.)

CENIK KNJIG

ki jih ima v zalogi Proletarec.

LEPOSLOVNE KNJIGE, ROMANI, POVESTI IN ČRTICE.

BEDAKOVA IZPOVED, (Aug. Strindberg), vezana	1.00
BENEŠKI TRGOVEC, (Shakespeare), trda vezba75
BOY, (Lois Coloma), roman, 269 strani, trda vezba75
BREZ ZARJE, (Milan Pugalj), 176 strani; trdo vezana90
CRNI PANTEE, (M. Pugalj), povest, trda vezba	1.00
DON CORREA, (G. Keller), roman25
DR. IVAN TAVČAR, zbrani spisi, VI. zv. 418 strani, broširana	1.20
DVOZOŽEC IN DRUGE ZGODBE, (Karl Ewald), s slikami, trda vezba	1.10
FAROVŠKA KUJARICA, (J. S. Baar), povest, broširana75
FILIZOFŠKA ZGODBA, (Alojz Jirasek), trda vezba50
GADJE GNEZDO, (Vlad. Levstik), 219 strani, trdo vezana	1.00
GOLEM, (G. Meyrink), roman, trda vezba	1.00
GRESNIK LENARD, (Ivan Cankar), vezana85
GUSARJI, (Claude Farrere), broširana75
HEPTAMERON, (Margareta Valoiska), povest, broširana55
IGRALEC, (F. M. Dostojevski), broširana, 264 str.60
IZ MODERNEGA SVETA, (F. S. Finžgar), vezana	1.30
JIMMIE HIGGINS, (Upton Sinclair, prevel I. M.) vezana v platno	\$1.00
JOSIP JURČIČA ZBRANI SPISI, trije zvezki, trda vezba	2.60
JUG (P. Chochołoušek), zgodovinski roman, 616 strani, broširana \$1.10, vezana v platno	1.60
JULIJ CEZAR, (Shakespeare), trda vezba75
JURKICA AGICEVA, (Ks. Šandor-Gjalski), povest, 360 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30
KAKO SEM SE JAZ LIKAL, (Jakoba Alešoveca spisi), trije zvezki, vezani v platno	2.60
KAZAKI, (L. Tolstoj), broširana, 308 strani75
KOZBAR, (Taras Sevčenko), trdo vezana, 288 str.85
KONFESIJE LITERATA, (J. S. Machar), zbirka spisov, trdo vezana75
KRALJEVI VITEZ, (Michel Zevaco), vezana	1.70
MIMO ŽIVLJENJA, (Ivan Cankar), 230 strani, trdo vezana	1.20
MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba75
MOJE ŽIVLJENJE, (Ivan Cankar), broširana, 168 strani, 60c; vezana v platno85
OBISKI, (Isidor Cankar), vezana	1.30

OBŠOJENCI, (VI. Levstik), broširana80
OGENJ, (H. Barbuse), 337 strani, broširana \$1.10, vezana	1.50
PASTI IN ZANKE, (I. S. Orel), broširana35
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba50
vezana	1.00
PLAT ZVONA, (Leonid Andrejev), vezana75
PLEBANUS JOANNES, (I. Pregelj), broširana75
PODOBE IZ SANJ, (Ivan Cankar), 165 strani, trdo vezana	1.10
POD SVOBODNIM SOLNCEM, (F. S. Finžgar), dva zvezka, vezana	2.50
POTA IN CILJI, knjiga posvečena Simon Gregorčiču, (Dr. Dom. Stribrnay), 152 strani, mehko vezana60
POVESTI MAKSIMA GORKEGA, broširana, 210 strani75
POVESTICE, (Rabindranath Tagore), broširana40
PRAVLJICE, (Oskar Wilde), 162 strani, trdo vezana	1.00
SEN KRESNE NOČI, (Shakespeare), trda vezba75
SPOVED, (L. N. Tolstoj), broširana40
SECE, (Henrik Mann), novele, trda vezba60
STAROINDIJSKE PRIPOVESTI, s slikami, (Jos. Suchy), broširana35
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, (C. Golar), broširana85
SLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba50
TARAS BULJBA, (N. Gogolj), trdo vezana, 206 strani70
TIK ZA FRONTO, (D. Feigel), broširana65
TOLOVAJ MATAJ, (F. Milčinski), vezana90
UDOVICA, (I. E. Tomić), povest 330 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30
VISNJEVA REPATICA, (Vlad. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50
VITEZ IZ RDEČE HISE, (Aleksander Dumas star.), zgodovinski roman, 504 strani, broširana \$1.00, vezana v platno	1.50
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana40
ZADNJA KMEČKA VOJSKA, (August Senoa), broširana, 378 strani75
ZAJEDALCI, (Ivan Močiek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE, (VI. Levstik), broširana75
ZMOTE IN KONEC GOSPODIČNE PAVLE, (I. Zorec), broširana35
ŽENINI NASE KOPRNELE, (Rado Murnik), broširana30

IGRE

ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana50
CARLIJEVA ŽENITEV-TRIJE ŽENINI, (F. S. Tauchar), dve salo-igri, enodejanke, broširana25
GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana60
NAVADEN CLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana35
ROMANTIČNE DUŠE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana85
UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanke, broširana, 75c; vezana	1.00
ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata20
ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESEDNJAK, (Dr. J. F. Kern)	5.00
DEMOKRATIZEM IN ŽENSTVO, (Alojzija Stebi)10
DRŽAVA PRIHODNJOSTI20
GOSPODARSKA GEOGRAFIJA, (Dr. V. Šarabon), vezana	1.25
KATOLIŠKA CERKEV IN SOCIALIZEM30
KDO UNIČUJE PROIZVAJANJE V MALEM20
KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels)20
KRATKA SRBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Mencej)25
MISELNI RAZVOJ EVROPSKEGA CLOVESTVA, (Fr. Drtina), broš.	1.25
O KONSUMNIH DRUŠTVIH10
O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE, (Dr. I. Prijatelj), broširana40
POGLED V NOVI SVET10
POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), broširana65
POT K SOCIALIZMU, (Dr. Oto Bauer)20
PROLETARIJAT15
PSIHIČNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI, (Ivan Robida), broširana90
REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOVENSKO-ANGLESKA SLOVNICA, izdala in založila Književna matica SNPJ, 364 strani, vezana v platno	2.00
SLOV. KMETOV, (Abditus) broširana45
SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA, (Dr. K. Ozvald), broširana50

SOCIALIZEM IN VERA, spisal Zvonimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo vezana 65

SOCIJAL. KNJIŽNICA (dva snopiča) 10

SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba 40

SRBSKA POČETNICA, (J. T.) 50

SPRETNA KUHAČICA, broširana, \$1.00, vezana 1.25

SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA, (Ebin Kristan) 30

USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike 10

VARČNA KUHAČICA, (Marija Remec), vezana 1.00

VOLJA IN DEJANJE, (psihološka analiza) 25

ZADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM 10

ZAKON BIOGENEZE, (J. Howard Moore, prevel I. M.) 1.50

ZA STARO PRAVDO, (Fran Erjavec) 50

ZBIRKA RUDARSKIH IN FUŽINSKIH IZRAZOV, (J. Bezluj) 30

ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melk) I. del 85
II. del 75

RAZNO.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR, letnik 1922, mehko vezan 50c, vezan v platno 75

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR, vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 1920 50

CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5c. (Imamo jih dvoje vrste.)

DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka) 10

"KRES", št. 5.—6. (Cankarjeva številka) 25

KRES, št. 9, 10 25

NAJNOVEJSE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV 40

O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški) 10

"PROLETAREC", vezan, letnik 1919, \$6.00; vezan, letnik 1920 6.00

PROLETAREC, letnik 1921, vezan v platno 6.00

RDEČI PILOT, mesečnik prvatne mladine za duhovno revolucijo, izhaja v Ljubljani, prva in druga številka 05

TRIJE LABODJE, ilustrirana revija 25

ANGLEŠKE KNJIGE.

ANARCHISM AND SOCIALISM, (Geo. Plechanoff), vezana 60

ANCIENT LOWLY, (C. Osborne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezana 5.00

ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana 1.50

"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS", (David Karsner), vezano v platno 1.20

END OF THE WORLD, (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana 60

EVOLUTION OF MAN, (Wilhelm Bölsche), vezana 60

EVOLUTION OF PROPERTY, (Paul Lafargue), vezana 60

GOD AND MY NEIGHBOR, (Robert Blatchford), vezana 1.25

IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperializem v Zd. državah, 441 strani, trda vezba 1.25

JIMMIE HIGGINS, (Upton Sinclair), vezana 1.20

JUNGLE, (Upton Sinclair) povest iz čičaških klanov 1.20

KARL MARX, biographical memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana 60

KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz zadnjega štrajka (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba 1.20

LAW OF BIOGENESIS, (J. Howard Moore), vezana 60

LIFE AND DEATH, (Dr. E. Teichmann), vezana 60

OUTLINE OF HISTORY, (H. G. Wells), vezana, 1171 strani 5.00

PHYSICIAN IN THE HOUSE, (J. H. Greer, D. D.) Domači zdravnik, vezana 2.00

REPUBLIC OF PLATO, vezana 2.00

RIGHT TO BE LAZY, (Paul Lafargue), vezana 60

SAVAGE SURVIVALS, (J. Howard Moore), vezana 1.25

SOCIAL REVOLUTION, (Karl Kautsky), vezana 60

STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION, (A. M. Lewis), vezana 60

THE BRASS CHECK, (Upton Sinclair). Studija ameriškega žurnalizma, vezana v platno 1.20

THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba 1.75

THE DREAM OF DEBS, (Jack London) 10

THE PROFITS OF RELIGION. Razprava o izrabljanju ver za privatne interese 1.20

THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rhys Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno 2.00

100%, (Upton Sinclair). Povest patrijota 1.20

VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION, (A. M. Lewis), vezana 60

THOUGHTS OF A POOL, (Evelyn Gladys), vezana 1.25

Naročilom priložite poštni ali ekspresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete pošne znamke.

Vse knjige pošiljamo poštne presto. Klubom in čitalnicam, pri vseh večjih naročilih liberalen popust.

Vsa naročila naslovite na:

PROLETAREC
3639 W. 26th St. Chicago, Ill.

Naš barometer po južnem Illinoisu.

(Nadaljevanje z 11. strani.)

splošna, je treba sedaj delati tudi na splošno ujedinjenje, kajti od pocepljene fronte nima koristi nihče drugi kot buržvazija. To bi se doseglo potom ene federativne Labor party, v kateri bi delale od začetka, dokler bi se vse frakcije natančneje ne spoznale, avtonomno, in bi tako pripravljale pot do tesnejše organske združitve vseh socialističnih in delavskih političnih frakcij v Ameriki. Volja za tako združitve pa mora priti od spodaj, od članov raznih frakcij, ne pa od voditeljev. Kajti mnogokrat so voditelji največ krjvi, da se ne dela za združitve, ampak da se drži delavstvo pocepljeno, kakor je. Če vrši vsaka frakcija to nalogo, bo združenje prej ali slej gotovo prišlo.

Iz razpoloženja, ki je vladalo med člani, je bilo razvidno, da so se z mojimi izvajanci strinjali. In ko sem apeliral nanje za naročilo na Proletarca, se je od-

zvalo 7 članov. Prodal sem poleg tega še nekaj knjig, društvo pa je naročilo 24 Družinskih koledarjev.

Tudi iz te seje sem posnel, da pri naših ljudeh ni tiste netolerance, kakor se opaža pri Hrvatih; hočejo pa pri vsaki priliki izreči svojo kritiko, kar je gotovo pri organizaciji vedno na mestu in mora biti ne le dopustljiva, temveč dokler je odkritosrčna in konstruktivna, direktno priporočljiva; kajti poštena, s prave strani podvzeta kritika je in ostane tista življenska sila, ki ohranja organizem pri zdravju in življenju, odstranjuje pa vse tisto, kar bi utegnilo organizmu prej ali slej škoditi in ga koncem konca celo uničiti.

Z opravljenim delom v W. Frankfortu je bila moja pot po južnem Illinoisu končana.

In ko sem potem v vlakcu proti Chicagu premišljeval o vsem kar sem videl in slišal po naših naselbinah, sem prišel do zaključka, da ogenj, užgan pred 75 leti od prvih socialističnih mislecev gori od Marksa in njegovih apostolov v Evropi, pa do našega E. V.

Debsa v Ameriki, ni ugasnil, temveč da je v njem le pepel, povzročeno od tujega goriva, ki je padlo vanj vsled mahinacij svetovne vojne in revolucije, in da ko odpihnemo z njega ta pepel, naložimo na žrjavico zopet našega goriva, bo zažarel zopet z vso tisto svetlobo in žarom, ki sta bila vidna vsepovsod nekdanj . . .

Odpihujmo ta tuji pepel, sodrugi, znašajmo na kup novo pristno gorivo, in socialistična doba pride . . .

Farmarska-delavska stranka v Chicagi ni postavila svojih kandidatov za prihodnje občinske volitve.

Farmarska-delavska stranka v Chicagi je na svoji nominacijski konferenci sklenila, da se ne udeleži prihodnjih občinskih volitev. Dasi je bila konferenca sklicana z namenom, da nominira kandidata za župana in kandidate v druge urade, so zborovalci končno sklenili, da se ne izplača posegati v volilni boj, ker je za stranko bolje, "da si ohrani svoje energije za bodoče volilne boje." Vzrok, da njihova lista izostane z glasovnice, je največ ta, da stranka nima upanja na kak večji uspeh, posebno od kar je socialistična stranka nominirala William A. Cunnea za županskega kandidata.

Pri kongresnih volitvah meseca novembra zadnje leto je dobila farmarska delavska stranka v Chicagi od tri do pet tisoč glasov. Za njene kandidate so agitirali tudi čikaški komunisti. Socialistična stranka je dobila 20,000 glasov, dasi ni vršila v Chicagi skoro nobene agitacije.

W. A. Cunnea in drugi socialistični kandidati so podvzeli korake, da bo socialistična kampanja čim živahnejša. Tudi list "Chicago Socialist" se zadnje tedne zelo širi. Uspeh naše kampanje je največ odvisen od članstva in od unij, ki so naklonjene socialističnemu gibanju.

Za uspešno kampanjo je treba močne, aktivne organizacije in gmotnih sredstev. Stvar je torej odvisna od organiziranih sodrugov. Čim aktivnejši bomo, večje bo število glasov, oddanih našim kandidatom, in

Živ bi bil človek tudi brez mila in krtače; ampak podoben bi bil vendar bolj svinji kakor človeku.

Telefon Canal 4340.

VINKO ARBANAS

1320 W. 18th St., Chicago, Ill.

Med Throop in Blue Island Ave.

Edina slovenska-hrvatska
trgovina cvetic

Izbera svežih cvetic za ples, svatbe,
pogrebe, itd.

čim bolj bomo širili našo kampanjsko literaturo in liste, toliko več delavcev bomo poučili o socializmu in o programu naše stranke.

PRVIČ V AMERIKI!

Veseloigra v treh dejanjih

"PRI BELEM KONJIČKU"

Predstava v nedeljo 11. februarja
v dvorani C. S. P. S.

na 18. cesti v bližini Racine Ave.

Dvorana odprta ob 2:30 popoldne; pričetek igre
točno ob 3. Po igri ples. Vstopnina 50 centov.

Prereja Dramski odsek slov. soc. kluba št. 1. v Chicagi.

JOHN GORŠE

5714 So. Kedzie Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Republic 3196.

MODERNA KROJAŠKA DELAVNICA.

Izdelujem obleke po najnovejšem kroju.

Cene zmerne. Da vam bo pri meni izdelana
obleka pristojala, jamčim.

MILLARD RESTAVRANT

V. JIRANEK in A. KRUCKY, lastnika.

3604 W. 26th Street Chicago, Ill.

(Prvo nadstropje.)

Pristna domača kuhinja, cene zmerne.
Se priporočata Slovincem.

Veliko Predpustno Veselico

priređi

SOCIALISTIČNI KLUB ŠT. 13, J.S.Z. V SYGAN, PA

v soboto 10. februarja 1923

v dvorani dr. "Bratstvo" št. 6, S. N. P. J.

Začetek ob 7. zvečer

VSTOPNINA: Za moške 75c. Dame proste.

Najuljudnejše vabimo vse tukajšnje Slovence kakor tudi one iz bližnje okolice, da se vdeležijo te naše veselice v obilnem številu.

Za suha grla, dober prigrizek in za izvrstno godbo bo skrbel

ODBOR.

STARINA.

Sladka koreninica je rastlina, ki raste divje po krajih, ki so vlažni. Ta rastlina raste v izobilici na bregovih Tigrisa in Evfrata v Mali Aziji, v tisti dolini, kjer je tekla zibelka najzgodnejši civilizaciji na svetu, in spada med najstarejše medicinske rastline. Sladka koreninica se rabi pri izdelovanju Trinerjevega zdravilno grenkega vina in Trinerjeve Angelica grenke tonike, tistih zanesljivih zdravil, ki žanjejo 33 letno popularnost v Združenih državah in Kanadi. Mr. Geo. Hupfer nam je pisal iz Oshkosh, Wis., 18. dec. 1922: "Trinerjevo zdravilno grenko vino imam v hiši že več let in prepričal sem se, da je jako dobro za čiščenje črevesja in obvarovanje dobrega zdravja. To zdravilo priporočam vsakomur". Poskusite ga in vprašajte vašega lekarnarja ali trgovca z zdravili po drugih izvrstnih Trinerjevih zdravilih. Trinerjev liniment za revmatizem in nevralgijo in Trinerjev Cough Sedative za prehlad sta zelo zanesljiva.

"Proletarec" ne bo odvisen od podpore zavednih delavcev za svoje vzdrževanje, kadar bodo sodrugi s pomočjo svojih organizacij in tiska vzgojili toliko delavcev za čitanje in naročanje tega lista, da podpora ne bo več potrebna.

Če hočete, da boste v družbi kaj šteli, se izobražite. Če hočete, da boste člen v verigi organiziranega delavstva, postanite aktiven član delavske politične organizacije. Pristopite v JSZ. Pridobivajte naročnike Proletarcu in aktivne, zavedne člane socialistični organizaciji.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE ST.,
CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAMOPHON od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postržba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se topla priporočam.

MILLARD STATE BANK

3643-3645
WEST 26th STREET
At Millard Avenue
CHICAGO, ILL.

3% OBRESTI NA
HRANILNE VLOGE

VARNO mesto za vaše
prihranke.

Prihranite vsak dan nekaj!

NAJTRDNEJŠA BANČNA SHRAMBA NA
ZAPADNI STRANI

Varnostni predali po \$3.00 na leto.

**POŠILJAMO DENAR
NA VSE STRANI SVETA**

R. A. CEPEK, predsednik
F. L. BAŠTA, blagajnik
E. J. KVIDERA, podpredsednik
JAMES FRIEDEL, podpredsednik

BANČNE URE: V ponedeljek od 9.
zjutraj do 8. zvečer.
V torek, sredo, četrtek in petek od
8. zjutraj do 5. popoldne.
V soboto od 9. zjutraj do 1. popol-
dan in od 6. do 8. zvečer.

Kdo je prvi pekel kruh?

Današnjemu človeku se zdi, kakor da je kruh že od nekdaj vsakdanja hrana, kar pa ni res. V nekaterih deželah ga še sedaj zelo malo pojedjo in v drugih je tako slabo pripravljen, da bi se nam zdel neužit.

Po zgodovinskih dognanjih je spekel prvi kruh mogočen vladar. Bili so časi, ko so cesarji, — ali vsaj nekateri izmed njih, — opravljali veliko bolj koristne posle kakor nosili samo krone ali napovedovali vojne. Ampak to je bilo že davno, leta 2000 pred Kristom. Takrat je vladal na Kitajskem cesar Čing-Noung, ki se ni sramoval dela, kakor trdijo stari zapiski. S svojimi svetimi rokami je zmel v stopi žito, z istimi rokami je vmesel testo, napravil hleb in ga porinil v peč. To je bil prvi kruh, če je verjeti zgodovini.

To kitajsko umetnost je odkril Evropi menih Coll ap Brewi v šestem stoletju. Najprvo je naučil peči kruh Angleže, in skoro ob istem času je prinesel svoje znanje v Francijo in Nemčijo.

Ljudem se je kruh dopadel. Preje so uživali močnate jedi prirejane na druge načine, večinoma podob-

ne starokrajskemu močniku. Potem ko je imenovani menih naučil ljudi kako peči kruh, je ta obrt prenehala biti umetnost. Ženske pa so dobile vsled tega eno delo več.

Pekarije pa so nastale šele leta 1300 in takoj na to so se organizirale pekovske cehe. Strokovne organizacije pekov pa so nastale veliko pozneje, kajti ljudje so dolga stoletja mislili, da so organizacije dobre samo za mojstre, pekomo in hlapcem pa je bilo ukazano, — kakor je zapisano v svetem pismu, — da se ne smejo upirati gospodarjem.

Danes so po velikih mestih ogromne pekarnice, ki spečejo vagone kruha na dan in ga razvažajo na vse kraje mesta in po okolici. Dela se večinoma s stroji in cesar Čing-Noung bi se čudil, če bi prišel v kako ameriško pekarno. V štiri tisoč letih se je precej spremenilo tudi v pekovski obrti.

Maló je ljudi, ki bi vedeli, da malo vedo; več jih misli, da veliko vedo, in izmed teh misli vsakdo o drugih, da nič ne vedo in da je on edini, ki veliko ve.

Naročajte najboljši in najbolj razširjen socialistični dnevnik v Ameriki

"THE NEW YORK CALL"
112 Fourth Avenue,

NEW YORK, N. Y.

Naročnino za dnevne in nedeljske izdaje \$12 za celo leto; \$7 za pol leta; \$4 za tri mesece; \$1.50 za en mesec; samo nedeljske izdaje \$3 na leto. Samo dnevne izdaje \$9 na leto; pol leta \$5; en mesec \$1.25.

LAWNDALE
CLOTHING HOUSE

3649-51 W. 26th Street,
CHICAGO, ILL.

Prporoča Slovencem svojo bogato zalogo moških in deških oblik, srajc, klobukov, čepic, ovrtnikov, spodnje obleke itd. itd.

Cene zmerne — Postrežba točna.

Influenca

je nanagloma zopet začela razsajati. Hud prehlad, bolečine v glavi, v udih, izmučeni živci, vročnica in splošna utrujenost, so nekateri simptomi te bolezni. Kaj storiti proti njej? Ostanite doma, če mogoče v postelji, in dokler bolezen traja, jemljite

SEVERJEVE TABLETE PROTI PREHLADU IN GRIPI.

Sledite navodilom na zavoju. Cena 30 centov.

Dihalni organi so skoro vedno prizadeti in je dobro, da imate vedno pri rokah

SEVERJEV BALZAM ZOPER KAŠELJ

Cena 25 in 50 centov.

Grlo vas pogostoma boli, postane rdeče, toda počutili se boste takoj boljše če vzamete

SEVERJEV ANTISEPSOL

za grganje in ispiranje grla in nosu, da tako držite nosne odprtine čiste in proste raznih bacilov. Cena 35 centov.

Vse zgoraj navedene preparacije se dobe po vseh lekarnah. Vedno zahtevajte "SEVERJEVE" in ne jemljite drugih.

W. F. SEVERA CO. - - CEDAR RAPIDS, IOWA

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.